

ANONİM VE LİMİTED ŞİRKETLERDE HAKLI SEBEPLE FESİH DAVASI

Limited şirketlerin haklı sebeple feshi hukukumuzda 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu (“6762 sayılı TTK”) ile daha önceden düzenlenmiş iken, anonim şirketlerin haklı sebeple feshi, ilk kez 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun (“**6102 sayılı TTK**”) 531 inci maddesiyle hukuk düzenimize girmiştir. Kaynağını İsviçre Borçlar Kanunu m.736/b.4’den alan söz konusu maddenin metni şöyledir:

*“Haklı sebeplerin varlığında, **sermayenin en az onda birini ve halka açık şirketlerde yirmide birini** temsil eden payların sahipleri, şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinden şirketin feshine karar verilmesini isteyebilirler. Mahkeme, fesih yerine, davacı pay sahiplerine, paylarının karar tarihine en yakın tarihteki gerçek değerlerinin ödenip davacı pay sahiplerinin şirketten çıkarılmalarına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme karar verebilir.”*

Anonim şirketlerde azlık pay sahiplerine tanın bu yeni hak, şirkette azınlıkta kalan pay sahiplerinin haklarının çoğunluk tarafından kötü niyetle ihlal edilmesine hiçbir yasal veya esas sözleşme hükmü ile karşı konulamadığı durumlarda, bu pay sahiplerine mahkemeye başvurma olanağı tanımaktadır. Anonim şirket pay sahiplerine şirketten çıkma hakkının tanınmadığı dikkate alındığında, çoğunluğun kötüniyetli uygulamalarına karşı azınlık pay sahiplerine bir çıkış yolu sağlaması açısından söz konusu dava hakkının tanınmış olması oldukça önemlidir.

Yukarıda da belirttiğimiz üzere, 6762 sayılı TTK’da limited şirket ortaklarının haklı sebeple fesih davası açabileceği öngörülmüştü. 6102 sayılı TTK m.636/f.3’de, bir takım değişikliklerle birlikte limited şirket ortaklarının söz konusu hakkı korunmuştur. İsviçre Borçlar Kanunu Öntasarısından esinlenilen söz konusu madde hükmü şöyledir:

*“Haklı sebeplerin varlığında, **her ortak** mahkemeden şirketin feshini isteyebilir. Mahkeme, istem yerine, davacı ortağa payının gerçek değerinin ödenmesine ve **davacı ortağın şirketten çıkarılmasına** veya **duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme hükmedebilir**”*

Her iki şirket türünde pay sahiplerine tanınan haklı sebeple fesih davası açma hakkının ayrıntılarına aşağıda yer verilmiştir.

1. Haklı Sebeple Fesih Davası Açabilecek Kişiler

Anonim şirketlerde haklı sebeple fesih davası açma hakkı, şirket esas sermayesinin asgari olarak %10’unu, halka açık anonim şirketler için ise %5’ini temsil eden pay sahiplerine tanınmıştır. Bu hakkı kullanabilmek için söz konusu oranda paya bir pay sahibinin sahip olması şart olmayıp, birden fazla pay sahibi de bir araya gelerek

bu hakkı kullanabilir. Esas sözleşme ile daha düşük oranda paya sahip pay sahiplerine de haklı sebeple fesih davası açma hakkı verilebilir.

Anonim şirketlerden farklı olarak limited şirketlerde, şirketin kişisel niteliği ve 639’uncu maddenin birinci fıkrasında düzenlenmiş olan “çıkıma katılmaya” ilişkin hüküm göz önünde tutularak, şirket ortaklarından her birine mahkemeden şirketin haklı sebeple feshini talep etme hakkı tanınmıştır.

2. “Haklı Sebep” Kavramı

Hem anonim şirketlerde hem de limited şirketlerde pay sahiplerinin ancak “*haklı sebeplerin*” varlığı halinde fesih davası açabileceği öngörülmüştür. Ancak, “haklı sebep” kavramı, kanunda tanımlanmamış, bu kavramın niteliklerinin gösterilmesi ve tanımlanması yargı kararlarıyla öğretiyeye bırakılmıştır. 6102 sayılı TTK m.636/f.3’ün gerekçesinde 531 inci maddeye atıf yapıldığı dikkate alındığında, “haklı sebep” kavramının her iki şirket türü açısından da aynı şekilde anlaşılması gerektiği söylenebilir.

6102 sayılı TTK m.531’in gerekçesinde, haklı sebeplerin belirlenmesinde kullanılabilecek temel kıstaslar olarak; çoğunluk gücünün kötüye kullanılmış olması, şirketin amacına ulaşmasının tehlikeye düşmesi yahut önemli ölçüde güçleşmesi ve şirketin devamının nesnel olarak çekilmez hale gelmesi sayılmıştır. Gerekçede de değinildiği üzere, İsviçre öğretisinde haklı sebep olarak benimsenen bazı olay ve olgular şöyledir;

- Genel kurulun birçok kez kanuna aykırı bir şekilde toplantıya çağırılmış olması,
- Azlık hakları ile bireysel hakların devamlı ihlali, özellikle bilgi alma ve inceleme haklarının engellenmesi,
- Şirketin sürekli zarar etmesi,
- Dağıtılan kâr payının düzenli azalması

3. Fesih Kararı ve Diğer Çözümler

Anonim şirketler ile limited şirketlerin her ikisi için de haklı sebeple fesih davası ikincil nitelikte bir dava olup, bu dava sonucu fesih kararının verilebilmesi için uyuşmazlığın çözümünde başka bir yolun bulunamamış olması gereklidir. Örneğin, pay sahibinin ileri sürdüğü fesih sebebi, bir genel kurul kararın iptali ile giderilebilecek nitelikte ise haklı sebeple fesih davası yerine iptal davası açılması gerekir. Mahkeme, fesih davası açmanın davacı ortaklar için en son çare olup olmadığını belirler ve fesih talep eden ortak veya ortakların menfaati ile fesih halinde zedelenmesi muhtemel bütün menfaatleri karşılaştırarak bir sonuca varır.

Mahkeme, öncelikle davacı ortak tarafından ileri sürülen fesih gerekçelerinin haklı sebep oluşturup oluşturmadığını inceler. Ancak, mahkeme, ileri sürülen sebebi haklı bulsa dahi, fesih kararı vermek zorunda değildir. Şirketin feshini haklı kılan sebeplerin varlığına rağmen, devamını ekonomik ve daha rasyonel bulan mahkeme, şirketi feshetmek yerine alternatif olarak talepte bulunan ortak veya ortakların şirketten çıkarılmalarına veya diğer çözümlere karar verebilir.

a) Çıkarma Kararı

Mahkeme, fesih talebi karşısında şirketi feshetmek yerine, fesih talebinde bulunan ortağın paylarının karar tarihine en yakın tarihteki gerçek değerinin ödenmesi karşılığında şirketten çıkarılmasına karar verebilir. Bu alternatif çözüm, özellikle çoğunluğun azınlığın paylarını düşük değerle satın almak için baskı uyguladığı durumlarda, azınlığa paylarının gerçek değeriyle şirketten ayrılma imkanı vermesi sebebiyle uygulamada bir çok sorunu çözebilecek niteliktedir.

Anonim şirketler açısından mahkeme tarafından ortağın paylarının şirket tarafından devralınması sonucu şirketten çıkarılmasına karar verilmesi halinde, 6102 sayılı TTK m.382/f.1(c)'de yer alan istisnaya girilmesi sebebiyle m.379'da öngörülen şirketin paylarını iktisap etmesi yasağı uygulanmaz.

Mahkeme, davacının paylarının kısmen satın alınmasına hükmedemez.

b) Diğer Çözümler

Şirketin feshi veya ortağın çıkarılması kararı dışında hükmedebilecek çözümlerin belirlenmesi tamamen mahkemenin takdirindedir. 6102 sayılı TTK m.531'in gerekçesinde de atıf yapılan İsviçre doktrininde duruma uygun düşen ve kabul edilebilir çözüm örnekleri şunlardır:

- Kar dağıtma zorunluluğunu karara bağlama,
- Sermaye artırımı,
- Uygun yeni bir pay sahibinin şirkete alınması
- Muhalif pay sahiplerinin temsilcilerinin yönetim kuruluna alınması,
- Bir iştirakin bölünmesi şeklindedir.

4. Yetkili ve Görevli Mahkeme

Haklı sebeple fesih davası, şirket merkezinin bulunduğu yer asliye ticaret mahkemesinde açılır.

5. Zaman Yönünden Uygulanma

Haklı sebep teşkil eden olay, eylem veya işlemler 6102 sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinden önce meydana gelmiş olabilir. Bu durumda, 6103 sayılı Ticaret Kanunu’nun Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkındaki Kanunu’nun “ *tarafların iradesinden bağımsız olarak, kanunla düzenlenen hukuki ilişkiler, bunlar Türk Ticaret Kanununun yürürlüğe girmesinden önce kurulmuş olsalar bile, Türk Ticaret Kanunu’nun hükümleri uygulanır*” şeklindeki ifadesi gereği, 6102 sayılı TTK’nın yukarıda belirttiğimiz hükümleri uygulama alanı bulur.